
Vår referanse 2020/1116-13
Dato 06.11.2020

STATENS VEGVESEN
Postboks 1010 Nordre Ål
2605 LILLEHAMMER

Fråsegn - Varsel om oppstart av statleg reguleringsplan for E39 - Stord - Os

Vi viser til brev datert 16.9.2020 om oppstart av arbeid med statleg reguleringsplan for E39 Stord - Os. Hovudføremålet med reguleringa er å legge til rette for ny europaveg. Føremålet er i hovudsak i samsvar med kommunedelplan der traseen er skissert. Kommunen har vurdert at deler av planen utløyser krav om konsekvensutgreiing då nokre deler av strekninga ikkje er i tråd med overordna plan og dermed ikkje konsekvensutgreiing.

Vestland fylkeskommune vurderer oppstartsmeldinga ut i frå fylkeskommunens sektoransvar og målsettingar i regionale planar. For kommunar i gamle Sogn og Fjordane og Hordaland gjeld dei vedtekte regionale planane innanfor dei tidlegare fylkesgrensene fram til desse vert avløyst av nye planar i Vestland.

Vurdering og innspel

For å oppnå kostnadsreduksjonar og mindre inngrep i område med miljøverdi foreslår Statens Vegvesen nokre stader å gå utanfor korridoren som er bandlagt i vedtatt kommunedelplan. Dette utløyser krav om konsekvensutgreiing for dei områda som ikkje er utgreia frå før. Fylkeskommunen ser det som positivt at ein søker å finne endringar som reduserer miljøinngrep og kostnader.

Samferdsel

Omklassifisering av vegar

Vestland fylkeskommune ber om at omklassifisering av vegar må vere ein del av prosjektet i reguleringsplanfasen. Vi ber om at dette vert lagt inn i føresegnene til reguleringsplanen. Tiltak på fylkesvegar må regulerast og bør finansierast gjennom prosjektet E39 Stord-Os. Eit samferdsleprosjekt med storleiken til Hordfast vil endre reisevanar og reisemønster langs eksisterande vegar. Endra trafikk på lokalvegnett langs ny trasé må avklarast gjennom transportanalysar. Der transportanalysane viser vesentleg auke i trafikk på fylkesveg som følgje av ny hovudveg, ber vi om at tiltak for opprusting av veg og tilrettelegging for mjuke trafikantar vert regulert, kostnadsberekna og finansiert gjennom riksvegprosjektet.

Gang- sykkelveg

Gang- sykkelvegen langs fylkesvegane må vere ein del av reguleringsplanen.

Omkøyringsveg

Vestland fylkeskommune ber om at konsekvensar for fylkesvegnettet ved stenging av bru over Langenuen eller bru over Bjørnafjorden blir vurderte, under dette behov for at delar av fylkesvegnettet blir klassifisert som omkøyringsveg og/eller at det blir vurdert behov for beredskapskaier.

Planlegge framtidig bruk av anleggsvegar og anleggskai

Vestland fylkeskommune peikar på at det er viktig at anleggsvegar som blir brukt i bygge- og anleggsfasen, får eit planlagt bruksområde etter bygge- og anleggsfasen. Til dømes at dei blir planlagt til gang- og sykkelveg. I planarbeidet må det og vurderast framtidig bruk av anleggskai

på Gjøvåg som kai til eit nytt ferjesamband til Austevoll. Behov for utbetring av fylkesveg til kaien må vurderast og eventuelt regulerast.

Tal kryss og påkoplingar for trafikkavvikling på fylkesvegane.

Tal kryss var tema i møte mellom Statens Vegvesen og Vestland fylkeskommune den 29.10.2020. Vi viser til at det vart avtalt vidare dialog om dette temaet mellom Statens vegvesen og fylkeskommunen.

Ny trasé på Stord. Manglar fortsett nokre traséar for gang- og sykkelveg.

Innanfor planområdet manglar det gang/sykkelveg langs dagens E39 frå Ådland til Førlandskrysset og frå Grov sør til Grov nord. Nasjonal sykkelrute nr 1, Kystruta, som går frå Svinesund til Kirkenes via Kristiansand - Bergen -Trondheim-Nordkapp går her, og det må leggest til rett for at denne kan fungera vidare, helst betre enn den gjer på enkelte strekk i dag. Sidan ferja Sandvikvåg-Halhjem vert nedlagd når vegprosjektet er ferdig, vil sykkelruta sannsynlegvis måtte skifte retning og gå over Tysnes. Her er det mange dårlege fylkesvegar, og ein bør i planarbeidet legge vekt på tilknyttinga og tilhøva for mjuke trafikantar, som i hovudsak vil måtte bruke det eksisterande fylkesvegnettet. Det er viktig at det vert kartlagt og planlagt nødvendig utbetringstiltak for å betre trafikktryggleiken for mjuke trafikantar.

Dersom ein bygger slik det er signalisert, med gang-/sykkelveg over begge bruene, vil dette bli ein spektakulær trasé som kan trekke endå fleire sykkelturistar enn den gjer i dag. Det vil også vere attraktiv for mange lokale i eit stort område rundt bruene å sykle denne traséen. Ein bør vurdere om det skal leggest til rette for parkering i nærleiken av bruene, og kryssinga over Bjørnafjorden spesielt, for folk som vil gå/sykle over bruene.

Samband med Kvinnherad.

Vestland fylkeskommune ønskjer å ha ein vidare dialog med prosjektet om framtidig samband mot Kvinnherad, og meiner at planen må ta omsyn til framtidig løysing mot Kvinnherad. Eit eventuelt kryss ved Økland/Hodnanes kan bli aktuelt for framtidig tilknytting.

Kollektiv og mobilitet

Vestland fylkeskommune viser til vedtak i fylkesutvalet i tidlegare Hordaland fylkeskommune i samband med fråsegn til statleg KDP for E39 Stord - Os. Alternativ F er valgt med sørlig kryssing av Langenuen mellom Jektevik og Hodnanes. Fylkeskommunen har vore nøgd med at det var lagt opp til haldeplassar for kollektivtrafikk og overgang til lokal- og regionaltilbod ved alle kryss. Tidlegare innspel har vektlagt at haldeplassane må ha gode tilhøve for omstiging. Haldeplassane må vere plassert og utforma slik at dei kan handtere både lokaltrafikk og ekspressbussar. Det er planlagt haldeplassar på Agdestein, Økland, Søreid, Gjøvåg og Svegatjørn. Kollektivtilrettelegginga er eit pågåande samarbeid der Skyss spelar ein viktig rolle.

Vi viser til Cowi- rapporten «Overordna kollektivstruktur langs ny E39 mellom Bergen og Stavanger» frå Mai 2016. Vurderinga i rapporten forutsett ein fult utbygd ferjefri E39. Ved full utbygging vil buss mellom Stavanger og Bergen være konkurransedyktig med fly. Forutsetninga er få stopp undervegs, høg kapasitet og passasjerkomfort. Tilbodet er inspirert av InterCity-tankegangen der det er kort reisetid mellom de store byene. Fylkeskommunen vurderer at eit busstilbod langs nye E39 ikkje vil ha dei same kvalitetane. Konkurransefortrinnet overfor bil er dermed ikkje like sterkt som eit InterCity tog tilbod.

Mest sannsynleg vil ein stor del av kollektivreisene på ny E39 være kommuneinterne reiser og mellom kommunane langs E39. Det er då viktig å betener dei dei mest sentrale reisemåla og bytepunktane undervegs. Spesielt gjeld dette Osøyro og Leirvik. Dersom ikkje intercity-bussen har god samankopling til dei lokale kollektivnetta blir det vanskeleg å betene undervegs-marknaden med buss. Skal intercity-bussen berre betene terminalpunktane i utkanten av kommunen, som til dømes Svegatjørn, bør det være forbindelse til/frå alle InterCity- avgangar. Dette vil det krevje ekstra ressursar for å dekke lokale reisemål i Os området. Vidare har Tysnes under 3000 innbyggjarar og spreidd busetnad. Kollektivtrafikken skal oppretthalde eit rimeleg mobilitetstilbod for den delen av befolkninga som ikkje kan eller ønsker å bruke bil for å nå ulike målpunkt.

Korleis busstilbodet på strekningen vert organisert er relevant. I dag er det kommersielle aktørar som betener lengre reiser langs E39 mellom Stavanger og Bergen. Med kollektivhaldeplassar langt unna busetnaden og eit nettverk rundt bytepunktane, blir koordineringa mellom aktørane som drifter tilboda avgjerande. I tillegg bidreg desse punktane til å gjere kollektivtrafikk synleg og påverkar folks inntrykk av kollektivtransporten. Høg standard og funksjonalitet i knutepunktane og på haldeplassar er eit viktig grep for å ha høg kvalitet på i kollektivtilbodet. Vidare vil innfartsparkering

for bil og sykkel ved kryssa vere eit viktig tema. Det er viktig at det vert lagt til rette for ein effektivt og attraktiv avvikling av kollektivtilbodet tilknytt E39.

Landskap og friluftsliv

Bårdssundet er registrert som eit regionalt svært viktig friluftsområde med store verdiar knytt til kulturmiljø, landskap og friluftsliv. Fylkeskommunen registrerer at det ikkje vert etablert senketunnel slik Fylkesutvalet ønska, men reguleringsplanarbeidet må likevel ha fokus på avbøtande tiltak for å bevare viktige verdiar i dette området.

Kulturminne og kulturmiljø

Vi vil minne om at dokumentasjon av kulturminne og kulturmiljø skal gjerast på eit tidleg stadium i all arealplanlegging. Vestland fylkeskommune ber om at eventuelle kulturminneinteresser vert omtalte, verneverdiane vurderte og tekne omsyn til i det vidare planarbeidet.

Kulturminneinteresser i store delar av planområdet er nøyte kartlagt i Delrapport 4: Kulturmiljø utarbeida i samband med kommunedelplan for E39 Stord-Os. Det er gjort grundig arbeid i høve gjennomgang av tilgjengeleg kjeldemateriale, synfaringar og registreringar av kulturmiljø. Konsekvensutgreiinga gir ei omfattande skildring av kulturminne og kulturlandskap innafor planområdet, og det er gjort gode verddivurderingar av kulturmiljøa. Forslag til reguleringsplan for E39 Stord-Os omfattar fleire nye areal som ikkje var gjenstand for kartlegging ved utarbeiding av kommunedelplanen. Vi vonar at Statens vegvesen vil fortsette med det solide arbeidet med kartlegging og verddivurdering av kulturminneinteresser også i desse områda.

Det er frå før kjend fleire automatisk freda kulturminne innanfor planområdet. I tillegg må ein rekne med påvising av nye lokalitetar i samband med planprosessen. Vi gjer merksam på at dersom arealføremål i planen er i konflikt med automatisk freda kulturminne, kan kulturminnemynde, i samband med vidare behandling av planen, ta stilling til om dei kan gi løyve til inngrep i automatisk freda kulturminne, jf. § 8.4 i kulturminnelova. Det er kulturminneforvaltninga i Vestland fylkeskommune som er rette mynde til å fatte vedtak i slike saker, jf. forskrift om fastsetting av mynde mv. etter kulturminnelova § 3.2.

Omsynssoner

Gjennom reguleringsplanen skal både nye og tidlegare påviste kulturminne sikrast vern for framtida ved hjelp av omsynssoner. Automatisk freda kulturminne, inkludert 5 meters sikringssone rundt dei, skal markerast i plankartet som omsynssone d, SOSI-kode H730, jf. plan og bygningslova § 11-8. For å sikre framtidig vern bør lokalitetane leggjast i ei større, samanhengande, omsynssone c, SOSI-kode H570, jf. plan og bygningslova § 11-8. Kulturminne som ikkje er freda kan òg ha verneverdi, desse bør visast på plankartet som omsynssoner c. Omsynssoner skal kombinerast med andre arealføremål som ikkje er i konflikt med vern.

Føresegner som sikrar omsynet til automatisk freda kulturminne, som må inn i planen, er følgjande:

Omsynssone d (SOSI-kode H730)

«Arealet er bandlagt etter kulturminnelova. Det er ikkje tillate å setja i gang tiltak som kan skade, øydeleggje eller utilbørleg skjemma kulturminna, eller framkalle fare for at det kan skje. Tiltak som kan ha innverknad på automatisk freda kulturminne skal leggjast fram for Vestland fylkeskommune.»

Retningslinjer som sikrar at verneføremåla til kulturminne og kulturmiljø vert ivareteke, som bør inn i planen, er følgjande:

Omsynssone c (SOSI-kode H570)

«Ved midlertidige eller permanente tiltak i omsynssonen skal kulturhistoriske og antikvariske verdiar takast vare på. Saker som gjeld tiltak i omsynssona skal sendast Vestland fylkeskommune for vurdering av kulturminneinteresser.»

Kartlegging av kulturminneverdiar i planområdet

Vestland fylkeskommune gjer merksam på at det innafor planområdet er manglande dokumentasjon og registrering av kulturminne i tilgjengelege register og kjelder. Det er difor stor trong for nye registreringar av ikkje-registrerte automatisk freda kulturminne og verneverdige kulturminne frå nyare tid. Dette kjem også fram i konsekvensutgreiinga som påpeikar manglande

dokumentasjon og registrering av nyare tids kulturminne og kulturlandskap innafor planområdet, og trong for nye registreringar.

Vi ber om at et vert utført kulturminnedokumentasjon av kulturminne frå nyare tid der det er manglar. Dette gjeld særleg Tysnes kommune, der det ikkje har vore SEFRAK-registreringar i store delar i kommunen, og særleg i dei områda som er omfatta av planen. Andre kjelder som er aktuelle er dei kommunale kulturminneplanane som er under utarbeiding. Kulturminnesok.no er og ein nyttig kjelde som bør nyttast i dette arbeidet.

Vi vil og be om at det vert utvist stor varsemd ved tilrettelegging av rigg- og deponiområder, og at desse områda vert lagt fram for oss for vurdering.

Varsel om arkeologisk registrering

Det er frå før kjend fleire automatisk freda kulturminne innanfor og i nærleiken til plangrensa. Desse representerer spor etter aktivitet frå steinalder, bronsealder, jernalder og mellomalder. Tidlegare påviste funn og topografiske høve viser at det er høgt potensial for nye funn i store delar av planområdet.

Stord kommune

På Agdestein i Stord kommune er det registrert eit gardsanlegg frå mellomalder, Askeladden id 66479. I fylgje den vedtekne kommunedelplanen skal anlegget ikkje vere i direkte konflikt med byggeplanar, då vegtraséen skal gå i tunnel her. Det er likevel høgt potensial for ukjende funn lengre sør på Stord, særleg på gardane Grov, Kyvik, Tyso og Ådland.

Tysnes kommune

Vegtraséen skal krysse Langenuen ved Hodnanes. Ilandføring og tunnelpåhogg er planlagt like vest for ein buplass frå eldre steinalder, id 248844 og ein no fjerna buplass frå yngre steinalder, id 248845. Frå same området kjem eit lausfunn av eit spinnehjul av kleberstein datert til jernalder, id 225780. Lengre nord, på Skår, er det gjort eit lausfunn av ei steinøks, id 248839 og to flintavslag, id 248841. Ein gravhaug frå jernalder ligg på Tornes, id 248847. Her er det også funne ein spyspiss i flint, id 225782.

På Søreide er det kjend ei rekke gravminne frå bronsealder-jernalder og tre av desse ligg innanfor planområdet, id 6068, 127911 og 127913. Utifrå arkivopplysingar veit vi at mange gravrøysar i dette området har vorte fjerna, men det er framleis stort potensial for å gjere nye funn på dette arealet.

På begge sider av Bårdsundet ligg det ei stor samling av gravrøysar frå bronsealder-jernalder. Dette er eit av Tysnes sine mest verneverdige fornminneområde. Kulturminna er meir eller mindre uforstyrta av moderne aktivitet, og har stor autentisitet og opplevingsverdi. Ei av gravrøysane ligg innanfor planområdet, id 66524, medan sju andre ligg rett utanfor plangrensa, id 6069, 6070, 15893, 45565, 55311, 60626 og 60629. Frå same område er det også kjend ein steinalderbuplass, id 177217, ein heller med spor av førhistorisk aktivitet, id 66519 og ein funnstad frå steinalder, id 177218. Dette tydar på at ein kan forvente å finne mange nye førhistoriske lokalitetar i dette området.

Store delar av planområdet i Tysnes kommune har aldri vore gjenstand for arkeologiske registreringar. Dette gjer at ein forventar å finne fleire nye automatisk freda lokalitetar, både i område med kjende kulturminne og i areal der det ikkje er kjent funn frå før.

Bjørnafjorden kommune

Del av trasé som omfattar Bjørnafjorden kommune byrjar med ilandføring ved Gulholmane, med tunnelpåhogg søraust for Kobbavågen på Røtinga. I samband med seismikkundersøkingar på nokre område sør på Røtinga, vart det 08-09.03.2017 utført ei avgrensa arkeologisk registrering med prøvestikking etter steinalder (Hordaland fylkeskommune - Kulturhistoriske registreringar - Rapport 33-2017). Det vart då ikkje gjort funn av automatisk freda kulturminne, men det må presiserast at dette var ei avgrensa undersøking som kun var konsentrert frå nord til sør i midtre del av søraustlege halvdel av Røtinga.

Den resterande delen av traséen frå Røtinga til Sveгатjørn vil i all hovudsak gå i tunnel, med unntak frå kryssinga av Ulvenvatnet frå Breivika ved Mobergbrua mot Sveгатjørn.

I nærføring til korridoren er det ikkje kjent mange automatisk freda kulturminne. Eit lausfunn av ei spissnakka trinnøks frå steinalder, id 243845, er funne på Bruarøy og ei gravrøys, id 66431, ligg på Geitarøya mellom to tverrslag/utstikkararx frå korridoren. I tillegg ligg det to gravrøysar i

Mobergslia, id 60563 og id 60561, også desse innanfor korridoren, men truleg mindre relevant for eventuelle tverrslag på tunnel.

Vi vil likevel på noverande stadium i prosessen varsla at det kan bli aktuelt med arkeologisk registrering på delar av korridoren i Bjørnafjorden kommune. Dette gjeld i første omgang ilandføringa ved Gulholmane og søre del av Røtinga, samt utstikkarane frå korridoren på Lepsøya og ved Storomsvågen. Det kan òg bli aktuelt med arkeologisk registrering ved tunnelpåhogg ved Breivika på Moberg.

Potensialvurdering

Tidlegare påviste automatisk freda kulturminne og topografiske høve gjer at det er stort potensial for nye funn i planområdet. Dei førhistoriske kulturminna ligg ofte i nærleiken av gardsbusetnad, der det er høgt potensial for nye funn. Planområdet omfattar i tillegg større areal med dyrka mark, der ein kan forvente mange funn i form av førhistoriske busetjings- og dyrkingsspor. I utmarksområde er det potensial for å finne gravminne frå bronsealder og jernalder og hellerar med førhistoriske busetnadsspor. Ein kan og forvente andre funn som viser til utnytting av utmarksressursar, til dømes framstillingplassar for trekol, tjøre, kalkomnar m.m. I kystnære område er det høgt potensial for buplassar frå steinalderen, og sidan planområdet omfattar store sjøareal, er det også potensial for nye funn på sjøbotnen.

Krav om arkeologisk registrering

Vestland fylkeskommune finn det dermed naudsynt med ei arkeologisk registrering for å avgjere om planen kjem i konflikt med hittil ikkje registrerte kulturminne, jf. § 9 i kulturminnelova. Vi har ikkje heimel til å krevje registreringa gjennomført før planen vert lagt ut til offentleg ettersyn, men det vil vere ein fordel for tiltakshavar å klarleggje spørsmål kring kulturminneverdiar i området på eit tidleg tidspunkt i planprosessen. Vi gjer også merksam på at seinare detaljplanlegging med tilkomstvegar, tverrslag, deponi og riggplassar, skal sendast seksjon for kulturarv ved Vestland fylkeskommune for vurdering.

Vi minner om at registreringa må gjennomførast når dei klimatiske forholda gjer det mogleg - i dette tilfellet når planområdet er fri for snø og tele. I medhald av §§ 9 og 10 i kulturminnelova, må kostnadene ved registreringa dekkast av tiltakshavar.

Eige brev med nærare opplysningar om den arkeologiske registreringa vert ettersend etter synfaring i planområdet.

Forholdet til marine kulturminne

Planforslaget omfattar areal i sjø og har difor vorte sendt til Bergens Sjøfartsmuseum for vurdering. I e-post datert 26.10.2020 skriv museet:

«I tidligere dialog med tiltakshavar før oppstart, vert det varsla at me ville komme til å kreve marinarknologiske registreringar. Budsjett for dette vert etterspurd og godkjent, og registreringsarbeidet ble påbegynt oktober 2020.

Grunna den geografiske utstrekninga vil registreringsarbeidet pågå ut 2020, med potensial for utviding av registreringsomfanget til januar 2021 som følge av nye plankart oversendt i saka som viser til eit større sjøareal enn i tidligare oversendt kartmateriale.

I alle tilfelle vert det rutinemessig påpekt at Bergens Sjøfartsmuseum som vedkommande myndigheit etter føresegnene ved Lov av 9. juni 1978 nr. 50 om kulturminne, §§ 9 og 14, har krevd undersøkingar av om det kan være skipsfunn eller andre marine eller maritime kulturminne i tiltaksområdet. Etter Kulturminnelovens §§ 9 og 10 har tiltakshavar undersøkingsplikt, samt plikt til å dekke utgiftene til undersøkinga. Tiltakshavar er som nevnt alt gjort kjend med dette og arbeidet er påbegynt.»

Prosess

Fylkeskommunen ønskjer ei brei deltaking frå fylkeskommunen si side i prosjektet, og deltar gjerne i prosjektmøte i den vidare prosessen.

Meir informasjon

Meir informasjon om plantema, rettleiarar og statistikk/kart kan ein finne på nettsidene våre <https://www.vestlandfylke.no/planlegging/kommunal-planretteiing/>

Oppsummering

Vestland fylkeskommune ber om at planarbeidet legg særleg vekt på tilrettelegging for kollektivtransport, forholdet til fylkesvegnettet, sykkeltrasear, omsynet til kulturminne og kulturmiljø, landskap og friluftslivsverdiar. Vi står til disposisjon viss ein skulle ha spørsmål rundt regionale planema og vidare planprosess.

Med helsing

Eva Katrine Ritland Taule
fagleiar

Hans-Christian Engum
seniorrådgjevar

Brevet er elektronisk godkjent og har difor inga handskriven underskrift

Kopi til:

Fylkesmannen i Vestland Statens hus - Njøsavegen 2

Sakshandsamarar:

Hans-Christian Engum, Strategisk utvikling og digitalisering- seksjon for plan, klima og folkehelse

Leo Ari Vetaas, Infrastruktur og veg - Seksjon for forvaltning og utgreiing

Gunhild Raddum, Mobilitet og kollektiv - Transportplanseksjonen

Monika Serafinska, Kultur, idrett og inkludering - Kulturarv